

Voedselagenda Regio Stedendriehoek

Samen bouwen aan een veerkrachtige
voedselregio

2026 – 2030

Regio
Stedendriehoek

Apeldoorn • Deventer • Zutphen

Inhoud

Voorwoord	4
Waarom een voedselagenda?	5
Over de regio Stedendriehoek	7
Naar een gezond en duurzaam voedselsysteem	9
Uitdagingen, wat is er nodig?	12
Onze ambitie: wat willen we bereiken?	15
Hoe pakken wij dat aan?	17
Prioriteiten 2026	18
Activiteiten 2026 – 2030	22
Bijlage 1 - Wat gebeurt er al? Op regionale schaal en in de gemeenten.	27

Voorwoord

Voor u ligt de voedselagenda van de Regio Stedendriehoek.

Voedsel raakt ons allemaal. Het is niet alleen een eerste levensbehoefte, maar ook een thema dat onze gezondheid, economie, leefomgeving en het landschap beïnvloedt. Van de boeren die ons cultuurlandschap hebben gevormd tot de nieuwe initiatieven die vandaag de dag opkomen – voedsel bepaalt in hoge mate de kwaliteit van ons leven. Juist daarom is het belangrijk dat we samen werken aan een voedselsysteem dat duurzaam, gezond en eerlijk is. Dat is een uitdaging, maar ook een kans. Want waar verlies aan biodiversiteit en ongezonde eetpatronen en welvaartsziektes ons zorgen baren, zien we tegelijk hoe inwoners steeds bewuster kiezen voor lokaal en gezond eten. Zelf probeer ik met mijn gezin boodschappen te doen bij lokale ondernemers, zodat ik weet waar en hoe het wordt geproduceerd. Dat doen we bij voorkeur wandelend of op de fiets. Want naast gevarieerd eten, helpt voldoende bewegen om gezond te blijven. In onze regio bloeien initiatieven van ondernemers, onderwijs en maatschappelijke organisaties die laten zien hoe het anders kan.

Deze voedselagenda is in samenspraak met bewonersinitiatieven, maatschappelijke organisaties, voedselondernemers en gemeenten tot stand gekomen. Hun ideeën, zorgen en kansen zijn vertaald in concrete acties. De agenda is geen eindpunt, maar een vertrekpunt. Een uitnodiging om samen verder te bouwen. De komende jaren zetten we stappen om ons voedselsysteem gezonder, duurzamer en toekomstbestendig te maken. De Regio Stedendriehoek ondersteunt en verbindt hierbij. Het echte succes zit in de kracht van de praktijk. Het enthousiasme van inwoners, het ondernemerschap van boeren en voedselmakers, en de samenwerking met onderwijs en kennisinstellingen. In onze regio, waar stad en platteland elkaar versterken, ligt een prachtige basis. Laten we die samen benutten zodat gezond, duurzaam en smakelijk voedsel de norm wordt voor iedereen.

Paula Jorritsma, voorzitter Portefeuilleberaad Vitaal Landelijk Gebied regio Stedendriehoek en Burgemeester gemeente Voorst.

1.0

Waarom een voedselagenda?

In de regio Stedendriehoek staat duurzaam en gezond voedsel steeds meer in de belangstelling. Er zijn veel activiteiten en initiatieven op het gebied van voedsel, zowel vanuit ondernemers, burgerinitiatieven en onderwijs als vanuit de overheden.

Ondernemers werken bijvoorbeeld aan het verduurzamen van de landbouw, kringlopen en kortere ketens. Burgers zijn bewuster met voedsel bezig en verbinden zich bijvoorbeeld aan gemeenschaps-boerderijen. Tegelijkertijd is er veel versnippering en zijn er nog veel uitdagingen. Deze voedselagenda vormt het startpunt voor krachtige samenwerking en integraal voedselbeleid.

De meerwaarde van de voedselagenda

Gezond en duurzaam voedsel biedt meerwaarde op vele maatschappelijke thema's: gezondheid, landbouw, economie, landschap en natuur, toerisme en zorg. Daarnaast raakt het aan o.a. armoede, (arbeids-) migratie, RO, onderwijs, sport, werkgelegenheid en inclusie. Een gezamenlijke en integrale voedsel-aanpak ontbreekt echter in de Regio Stedendriehoek.

Het thema voedsel staat ten eerste nauwelijks op de bestuurlijke agenda bij de regionale gemeenten. Het thema is weinig ingebed in beleid, programma's en projecten en ligt vaak versnipperd bij verschillende afdelingen. Ook hangt de inzet sterk af van personen. Er is onvoldoende verankering in beleid en onvoldoende bewustzijn en capaciteit om de inzet te bundelen. Toch raakt het besef dat een duurzaam voedselsysteem bijdraagt aan veel beleidsterreinen en aan brede welvaart steeds meer geworteld bij gemeenten.

Ten tweede zien we dat er slagkracht mist in de praktijk. Hoewel er veel inzet is van ondernemers, burgerinitiatieven en andere activiteiten in de regio, ontbreekt het nog aan samenhang en massa om de gezamenlijke impact te vergroten.

Deze voedselagenda heeft als doel samen meer impact te creëren. Het geeft focus en helpt keuzes maken. Het helpt gemeenten om beleidsthema's te verbinden, ondernemers en andere initiatiefnemers te faciliteren en te werken vanuit een integrale aanpak. Verankering in gemeentelijk beleid is daarbij cruciaal.

Ook nodigt een voedselagenda partijen uit om samen te werken en hun inzet en krachten te bundelen. We verbinden initiatiefnemers, zorgen voor afstemming met en tussen overheden, mobiliseren kennisinstellingen en scholen en helpen burgerinitiatieven op weg. De agenda is een motor voor het versnellen van de voedseltransitie in de regio.

Kortom, deze voedselagenda heeft 4 doelen:

- Meer impact realiseren met duurzaam en gezond voedsel
- Thema voedsel integraal aanpakken en inbedden in gemeentelijk beleid
- Partijen verbinden en krachten, energie en middelen bundelen
- Mensen en partijen in beweging brengen voor duurzaam en gezond voedsel

Wat gebeurt er al?

Ondertussen gebeurt er al veel. Bijlage 1 geeft een overzicht van lopende activiteiten en initiatieven van ondernemers, burgerinitiatieven, diverse organisaties, onderwijs en overheden. Het overzicht is indicatief en zal niet volledig zijn.

Onderdeel van Programma Vitaal Landelijk Gebied

De regionale voedselagenda is onderdeel van het Programma Vitaal Landelijk Gebied van de Regio Stedendriehoek en is een invulling van doel 5 Duurzaam Voedselsysteem.

Van wie en voor wie is de voedselagenda?

De agenda is allereerst van en voor de gemeenten van Regio Stedendriehoek. Het betreft een startpunt om;

- als gemeenten intern te werken aan geïntegreerd voedselbeleid. We gaan aan de slag om voedsel te verankeren in onze organisaties en ons beleid.
- met zowel de gemeenten als met de vele betrokkenen in onze regio te komen tot gezamenlijke activiteiten en projecten.

Deze regionale agenda sluit aan bij lopende ontwikkelingen in de gemeenten en wordt in de individuele gemeenten aangevuld met gemeentelijke activiteiten of beleid. Omdat iedere gemeente verschillend is, met specifieke kenmerken, kansen en uitdagingen, vraagt de invulling op gemeenteniveau om maatwerk.

We richten ons met deze agenda dus op beleidsmedewerkers enerzijds en daarnaast op regionale ondernemers, burgerinitiatieven, onderwijsinstellingen en andere partijen. Het gaat daarbij om ondernemers in de agrifood sector die zich actief met regionale opgaven willen verbinden, via bijvoorbeeld ketensamenwerking of maatschappelijke diensten. De voedselagenda is geen oordeel of blauwdruk voor iedereen, maar kan passen bij één of enkele ontwikkelrichtingen in de landbouw.

Dynamisch en integraal als vertrekpunt

Het is een dynamische agenda die we regelmatig bijstellen en actualiseren. Jaarlijks evalueren we en stellen we prioriteiten voor het nieuwe jaar.

Vertrekpunt is meervoudige waarde-creatie. We streven naar initiatieven en projecten die integraal zijn en meerdere doelen dienen.

Hoe kwam de voedselagenda tot stand?

De voedselagenda is opgesteld door de Regio Stedendriehoek in nauwe samenwerking met de individuele gemeenten en diverse ondernemers, burgerinitiatieven en onderwijsinstellingen. In diverse (netwerk)bijeenkomsten met stakeholders en met gemeenten is gesproken over ambities, visie, noodzaak en mogelijke activiteiten in het kader van duurzaam en regionaal voedsel.

2.0

Over de regio Stedendriehoek

De regio Stedendriehoek ligt centraal in Nederland. De kern van de regio wordt gevormd door de steden Apeldoorn, Deventer en Zutphen met daaromheen landelijk gebied met ruimte voor landbouw, natuur en recreatie.

Schakelpunt van regio's

Kenmerkend voor onze regio is de combinatie van steden en een aantrekkelijk ommeland. De regio Stedendriehoek ligt op een kruispunt van snelwegen, spoorwegen en waterwegen. De Stedendriehoek verbindt de Veluwe, Salland, Achterhoek en de IJsselvallei met elk hun eigen cultuur, landschapstypes, grondsoorten en (agrarische) geschiedenis. Al vanaf de Middeleeuwen wordt er internationaal handel gedreven vanuit de Hanzesteden. Boeren uit de wijde omgeving verkochten hun producten op de jaarmarkten en in de buurt van de steden waren centra van tuinbouw en fruitteelt. Zo waren stad en ommelanden met elkaar verbonden.

Bestuurlijke regio

Bestuurlijk is de Regio Stedendriehoek een samenwerking van acht gemeenten, onderwijsinstellingen, bedrijven en waterschappen. Samen werken we aan een toekomstbestendige regio die aantrekkelijk blijft voor inwoners, bedrijven, studenten en bezoekers. Innovatief en groen ondernemerschap speelt hierbij een belangrijke rol. Mensen in de regio voelen zich verbonden met elkaar, met het landschap en met de toekomst van het gebied.

Enkele feiten & cijfers

De Stedendriehoek telt ongeveer 450.000 inwoners. Naar verwachting groeit dit aantal de komende jaren tot meer dan 500.000. Qua bevolkingssamenstelling is de regio een goede afspiegeling van Nederland.

De regio heeft 1.191 geregistreerde agrarische bedrijven en een totaal oppervlak van 44.000 ha agrarische grond. Van de agrarische bedrijfsoppervlakte wordt 74% gebruikt als grasland. Gemeente Lochem is de grootste agrarische gemeente en Gemeente Zutphen de kleinste.

De landbouw in de regio wordt gedomineerd door de melkveehouderij.

Verreweg de meeste bedrijven zijn in deze sector actief en ook de verwerkende en toeleverende bedrijven zijn in de regio sterk vertegenwoordigd. Uit een eerste verkenning blijkt dat de (theoretische) zelfvoorzieningsgraad van de regio voor eieren, zuivel en rundvlees ver boven de 100% ligt (resp. 4181, 742 en 476%) en dat de productie van fruit, groente en granen ver achter blijft bij de regionale vraag (resp. 10, 20 en 44% zelfvoorzienend).

Van alle agrarische bedrijven heeft 33% neveninkomsten uit bijvoorbeeld agrarisch natuurbeheer, de directe verkoop aan consumenten, toeristische activiteiten of boerderijeducatie. 12% van de bedrijven (149) geeft aan voor de korte keten te produceren, dat wil zeggen producten af te zetten aan de consument via maximaal één tussenschakel. Circa 3% van de bedrijven is biologisch gecertificeerd. Hiermee blijft de regio iets achter op het landelijk gemiddelde (4%). De regio kent vrij veel voedselinitiatieven, zoals CSA (Community Supported Agriculture) pluktuinen en abonnement systemen, burgerboerderijen (3), Herenboeren (2), voedselbossen (10 groter dan 0,5 ha), bedrijven met agroforestry (16) en korte keten samenwerkingsverbanden (o.a. De Pantry, Coöperatie Van Onze Grond, Local Farmers).

Volgens de inventarisatie uitgevoerd in het kader van project 'Super die Boer' (2023) zijn er meer dan 100 professionele verkooppunten van lokale producten in de regio.

Ook burgers organiseren zich rondom 'voedsel', bijvoorbeeld door het opzetten van voedselcoöperaties, gezamenlijke moestuinen of eet- en kookgroepen in buurtcentra. Voedsel educatie vindt plaats in schoolmoestuinen en kinderboerderijen.

3.0

Naar een gezond en duurzaam voedselsysteem

Ons huidige voedselsysteem staat onder druk. In de regio Stedendriehoek streven we naar een weerbare voedselvoorziening waarbij productie en consumptie gezond zijn; goed voor mensen en in evenwicht met het regionale ecosysteem en de portemonnee.

Onze visie op een gezond en duurzaam voedselsysteem

Een gezond en duurzaam voedselsysteem voorziet in voldoende, gezond en toegankelijk voedsel, zonder schadelijke effecten op de leefomgeving en met een eerlijke beloning voor de partijen in de keten. In dit voedselsysteem maken consumenten gezonde en duurzame keuzes. Mens, planeet en portemonnee zijn in balans en het voedselsysteem draagt bij aan een aantrekkelijke en vitale regio.

Huidig voedselsysteem niet in balans

Ons huidige voedselsysteem zorgt voor veel voedsel van hoge kwaliteit. De Nederlandse agro-sector is efficiënt, innovatief en weet met producten, kennis en diensten de markten in binnen- en buitenland massaal te bereiken.

Tegelijkertijd staat de voedselvoorziening onder druk. De impact van klimaatverandering op de voedselproductie is groot. Wereldwijd lijden veel mensen honger en zorgt de mondiale voedselproductie voor een derde van de CO₂-uitstoot.

Ook in ons land en in onze regio is het voedselsysteem niet in balans met onze leefomgeving. Er is overmatige uitstoot van stikstof en uitspoeling van nutriënten. De bodemgezondheid en de biodiversiteit zijn sterk afgenomen. Tegelijkertijd is gezond en duurzaam voedsel voor veel mensen beperkt toegankelijk en soms moeilijk betaalbaar. Ook eten we veel ongezond, bewerkt en suikerrijk voedsel en zien we veel voedsel gerelateerde ziekten zoals obesitas en hart- en vaatziekten. Consumenten kiezen vaak voor gemak en voor een lage prijs. Om te blijven voldoen aan de eisen van consument, maatschappij, banken en beleid zijn de kosten voor veel agrarische bedrijven hoog. Tegelijkertijd is ruimte voor groei of omschakeling in de landbouwsector vaak beperkt.

Ons voedselsysteem is onderdeel van een internationaal systeem. We exporteren veel, zowel binnen Europa als daarbuiten.

Een groot deel van onze grondstoffen, producten en energie wordt geïmporteerd met soms ongewenste neveneffecten, zoals uitstoot en ontbossing.

Daarnaast zijn deze internationale ketens kwetsbaar door actuele geopolitieke gevoeligheden. Conflicten in de wereld kunnen de productie en distributie van voedsel verstoren en leiden tot stijging van kosten en schaarste van grondstoffen en voedsel. Voedselzekerheid loopt daarmee gevaar.

Kortom, het huidige voedselsysteem staat onder grote druk en vraagt om aanpassingen naar een duurzamer systeem. En hoewel ons voedselsysteem afhankelijk is van nationale, Europese en wereldwijde invloeden en wet- en regelgeving, zijn er wel degelijk zaken die we als regio kunnen oppakken.

Naar een volhoudbaar voedselsysteem

In de Regio Stedendriehoek streven we naar een weerbare voedselvoorziening waarbij onze productie en consumptie in evenwicht is met het regionale ecosysteem en de portemonnee. Een volhoudbaar voedselsysteem dat bijdraagt aan;

- regionale economie met onder andere economisch gezonde bedrijven
- duurzame productie met weinig impact op milieu en klimaat
- aantrekkelijk landschap en meer biodiversiteit
- gezondheid en welzijn van onze inwoners
- voedselzekerheid
- vitaal landelijk gebied en brede welvaart.

Dit voedselsysteem heeft een positieve impact op diverse gemeentelijke beleidsterreinen tegelijkertijd en draagt bij aan een groot aantal Sustainable Development Goals (zie kader op p.8).

Een duurzaam voedselsysteem vraagt ondernemerschap van individuele ondernemers. Het vraagt nieuwe duurzame bedrijfsmodellen, aanpassingen en investeringen bij bedrijven. En nieuwe samenwerkingen in de keten. Het vraagt andere keuzes door consumenten en marktpartijen. Het vraagt om nieuwe kennis en opleiding in de hele keten. En tot slot om een faciliterende overheid met stimulerend beleid en stimulerende wet- en regelgeving.

Hiertoe is ook kennis en visie nodig op regionale, nationale, Europese en mondiale voedselzekerheid. Hoe kunnen we – ook als regio - meer weerbaar worden voor invloeden door klimaatverandering en onrust op het wereldtoneel? En een gezonde duurzame voedselvoorziening waarborgen?

Integraal door slim verbinden

Een duurzaam voedselsysteem vraagt om een integrale benadering waarbij verschillende opgaven en portefeuilles zijn verbonden. Het is niet realistisch om overal maximaal op in te zetten. Daarom kiezen we voor een slimme en gefaseerde aanpak. Het thema voedsel raakt aan vele beleidsterreinen, zoals; gezondheid, landbouw en economie (zie kader). Er is veel winst te behalen door slimme verbindingen en door het onderwerp voedsel te koppelen aan reeds lopende programma's op deze beleidsterreinen.

Gezond en duurzaam voedselsysteem draagt bij aan vele opgaven van gemeenten en regio

Regionale economie

- Economisch gezonde agrarische bedrijven
- Gezonde verdienmodellen in de keten
- Werkgelegenheid
- Ondernemerschap
- Regionale ketensamenwerking
- Recreatie
- Grotere verkrijgbaarheid regionale producten

Duurzame productie, verwerking

- Natuurinclusieve / kringlooplandbouw
- Klimaat, minder CO2 en stikstof
- Beter dierenwelzijn
- Minder schadelijke output naar water
- Gezonde bodem
- Gezond en gevarieerd aanbod

Natuur en landschap

- Aantrekkelijk landschap
- Meer biodiversiteit

Klimaat, duurzaamheid en circulariteit

- Eiwittransitie: groter aandeel plantaardig
- Minder verspilling
- Logistiek

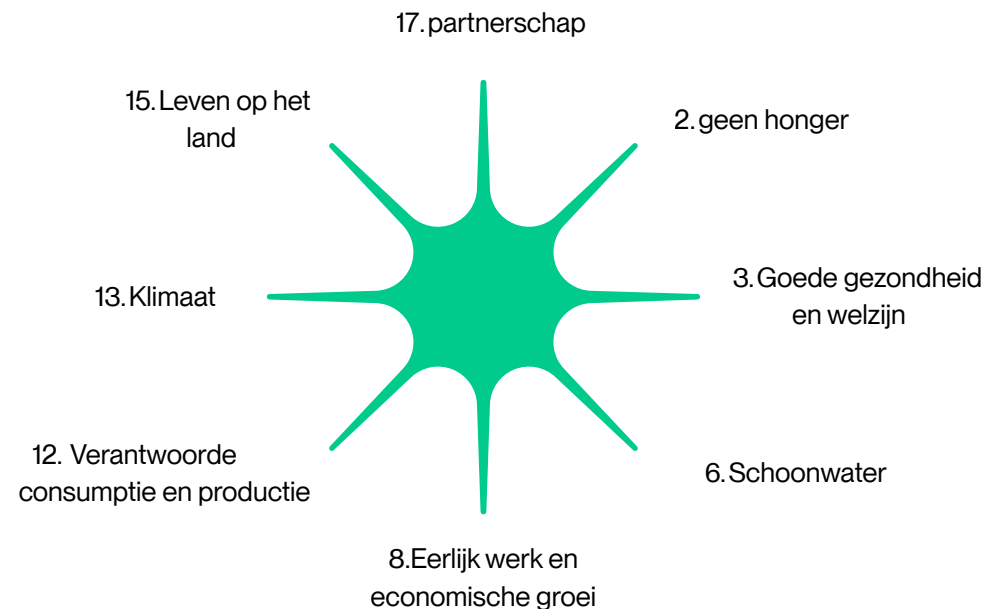
Gezondheid en welzijn

- Gezonde consumptie
- Gezonde voedselomgeving
- Gezond gewicht
- Preventie en zorg
- Bijdrage aan armoedebeleid
- Minder eenzaamheid, meer sociale cohesie
- Inclusie
- Resilience / veerkracht / weerbaarheid
- Voedselzekerheid

Algemeen

- Meerwaarde voor recreatie en toerisme
- Verbinding stad & land
- Vitaal landelijk gebied
- Brede welvaart

Daarnaast heeft voedsel raakvlakken met onderwijs en educatie.

Sustainable Development Goals waar een duurzaam voedselsysteem aan bijdraagt.

4.0

Uitdagingen, wat is er nodig?

De beschreven visie over een duurzaam voedselsysteem raakt aan vele aspecten. In de regio Stedendriehok zijn al verschillende projecten en programma's in uitvoering. In dit hoofdstuk brengen we in beeld wat we in de regio al doen en waar de knelpunten en lacunes zitten. Dit bepaalt mede de verdere inhoud van de voedselagenda.

Legio initiatieven

In onze regio barst het van de initiatieven. Ondernemers innoveren, integreren natuurbeheer in hun bedrijfsvoering, kiezen voor nieuwe inkomstenbronnen zoals zorglandbouw of agro-toerisme en vergroten en verbreden de afzet van lokale producten. Er bestaan ook verschillende samenwerkingsverbanden voor korte ketens, zoals Van Onze Grond (producenten en supermarkten), Loka055 (rondom Apeldoorn) en initiatieven zoals IJsselmarke, een netwerk voor voedselproductie, biodiversiteit en natuur in de gemeenten Brummen en Voorst.

Ook zijn in de regio een aantal burgerboerderijen ontstaan waar burgers een actieve betrokkenheid kunnen hebben in de vorm van een lidmaatschap of abonnement.

Ook de gemeenten zelf ondernemen stappen. Zo hebben zij in 2022 een 'korte ketendeal' gesloten om hun eigen inkoop meer lokaal te maken. Gemeenten doen mee aan preventieve gezondheidsprogramma's JOGG en GALA. Ook hebben verschillende gemeenten initiatief genomen om hun lokale netwerk van landbouw- en voedsel-gerelateerde ondernemers en initiatiefnemers bij elkaar te brengen. Heerde is aangesloten bij het Città Slow netwerk en onlangs is Zutphen uitgeroepen tot eerste Biostad van Nederland. In de bijlage geven we een (niet-volledig) overzicht van de vele projecten en initiatieven.

Wat zijn de knelpunten?

Het barst dus van de initiatieven. Maar wat zijn de knelpunten onderweg naar een duurzaam voedselsysteem?

Lange termijn duidelijkheid en ontwikkelruimte voor boeren ontbreken
Voor boeren die willen ontwikkelen is het gebrek aan lange termijn duidelijkheid het grootste knelpunt. Ook is er weinig ontwikkelruimte, onder meer door de stikstofproblematiek.

Voor schaalvergroting, nieuwe teelten, verbreding, natuur of investeren voor verduurzaming is het ontbreken van deze ontwikkelruimte funest.

Langdurige procedures

Ander belangrijk knelpunt voor ondernemers, particulieren en organisaties die willen veranderen is dat zij vaak te maken hebben met langdurige procedures. Het tempoverschil tussen een ondernemer en een gemeente is op dit vlak groot.

Versnippering

De verschillende initiatieven en projecten hebben onderling weinig samenhang en er is veel versnippering. In recent onderzoek door Wageningen UR (2023) geven de onderzoekers aan dat initiatieven in onze regio veelal langs elkaar heen werken en er nauwelijks tot geen uitwisseling van kennis en ervaring plaatsvindt. Gelukkig zijn op dit gebied inmiddels al de nodige stappen gezet.

Gezamenlijk toekomstbeeld ontbreekt

Er is geen gezamenlijk en gedragen beeld van hoe het duurzame voedselsysteem er uit zou kunnen zien en wat in de regio Stedendriehoek nodig en mogelijk is om kansen te benutten en knelpunten op te lossen.

Ook mist een visie op voedselzekerheid. Als er een crisissituatie is; hoe kunnen wij ons dan voeden? Wat is onze voedselzekerheid in de regio, in Nederland, in Europa en wereldwijd? En wat kunnen we daaraan verbeteren?

Kleinschalige pioniers

Veel initiatieven zijn kleinschalig. Er zijn in onze regio de laatste jaren diverse voedselinitiatieven in beweging gezet, maar veelal zijn dit losstaande projecten in de pioniersfase. Zij hebben moeite om succesvol door te ontwikkelen na de lastige beginfase. Individueel hebben de initiatieven weinig slagkracht en zijn vaak slecht zichtbaar. Sommige initiatieven komen niet los van subsidie en hebben geen solide lange termijn business case.

Samenwerking in en tussen ketens beperkt
Er zijn verschillende ketens voor lokaal en duurzaam voedsel, bijvoorbeeld van boer naar supermarkt of horeca en de voedselcoöperaties. In de diverse initiatieven wordt de samenwerking steeds beter. Over algemeen werken de verschillende ketenschakels en ketens echter nog beperkt samen.

Hierdoor is het aanbod soms eenzijdig, beperkt en kwetsbaar voor bijvoorbeeld weersinvloeden. Er is weinig bundeling en afstemming om grote afnemers te belevaren. Ook is er onvoldoende verwerkingscapaciteit in de regio om kringlopen op regionaal niveau te sluiten.

Consument kiest voor ongezond en gemak

Veel mensen hebben een ongezond voedingspatroon met als gevolg veel chronische ziekten, kansenongelijkheid en zelfs verlies van arbeidsproductiviteit. Er zijn veel plekken met ongezond voedsel en reclame. Naast een kleine groep enthousiaste en gemotiveerde consumenten, koopt de meerderheid zelden regionale producten. Hiervoor is vooralsnog geen interesse of motivatie. Het ontbreekt ook aan kennis over de mogelijkheden van lokaal voedsel en het bewustzijn over voedselproductie en de invloed op leefomgeving is laag.

RO-beleid biedt weinig ruimte

Gemeenten denken apart na over ruimtelijk beleid in relatie tot landbouw en voedsel en worstelen regelmatig met lastige vraagstukken. Zij krijgen bijvoorbeeld vragen van ondernemers over voedselbossen en agroforestry, nieuwe economische activiteiten en vrijkomende agrarische bebouwing.

Ondernemers ervaren het RO beleid vaak als belemmerend voor veranderingen. Gemeenten vragen om handvatten en richtlijnen en het onderling delen van goede voorbeelden.

Integrale aanpak en capaciteit ontbreekt

Een belangrijk knelpunt is, zoals eerder genoemd: een integrale aanpak ontbreekt. Voedsel staat als onderwerp niet op de politieke agenda, er is geen wethouder voor het thema in de breedte. Ook is er weinig ambtelijke capaciteit.

Het thema voedsel is onvoldoende ingebed in het beleid. Voedsel en voedselproductie raken aan veel verschillende thema's, zoals landbouw, economie, milieu, landschap en biodiversiteit, RO, gezondheid, armoede en zelfs integratie, maar kennen geen eigen beleidsagenda. Ondertussen laten we de kansen voor kruisbestuiving tussen beleidsvelden onbenut.

Qua organisatie en menskracht zijn er onderling verschillen tussen de regiogemeenten. In een aantal gemeenten is er nauwelijks ambtelijke capaciteit, bij anderen is er meer ruimte.

Financiering vaak tijdelijk

Praktisch zien we als knelpunt dat financiering vaak van tijdelijk aard is. Het is lastig om een vervolg te krijgen op tijdelijke projecten en campagnes zoals 'Super die Boer'.

Werkelijke externe kosten nog niet doorbelast
Het doorbelasten van externe kosten, zoals milieueffecten, gebeurt nog niet. True pricing maakt de werkelijke impact van de producten op het milieu zichtbaar en meetbaar. Het stelt overheden en bedrijven in staat om er iets aan te doen en de consument om hun koopgedrag te veranderen. De eerste Europese pilots voor True pricing zijn in ontwikkeling.

Data over productie en consumptie niet op orde

Er zijn geen sluitende data over de actuele productie en consumptie volumes in de regio. Inzicht in de producten, verwerking, afnemers en consumptie geeft noodzakelijke handvatten voor een versterking (verbreding, kansen voor opschaling) van het aanbod. En daarmee voor de ontwikkeling van meer voedselzekerheid.

Conclusies: naar een regionale aanpak

Met een regionale voedselagenda kunnen we regio-brede onderwerpen, activiteiten en krachten bundelen. De agenda kan uitdragen wat nodig is en welke rol partijen kunnen spelen. Zo kunnen koppelkansen worden benut, nieuwe projecten worden opgestart en initiatieven gefaciliteerd. Ook kunnen we slimme verbindingen leggen tussen de uiteenlopende opgaven.

Uiteindelijk zal de regionale voedselagenda ook haar beslag moeten krijgen in gemeentelijk beleid. Aangezien de gemeenten onderling van elkaar verschillen vraagt dit om maatwerk.

5.0

Onze ambitie: wat willen we bereiken?

Missie

Onze missie is als volgt: We bouwen aan een veerkrachtige voedselregio met betaalbaar en gezond voedsel van eigen bodem, sterke boeren, bloeiende economie, rijke natuur en een vitaal platteland – voor brede welvaart en welzijn van onze inwoners.

Ons landschap is verbonden met onze voedselproductie. Onze voedselvoorziening wordt weerbaarder en gezonder voor onze mensen, bedrijven en planeet. Het moet voor inwoners en bedrijfsleven normaler worden om voedsel uit de regio te gebruiken. Dit voedsel is duurzaam geproduceerd, met behoud van schone lucht, schoon water, een gezonde bodem en meer biodiversiteit.

Speerpunten

We hebben de missie uitgewerkt tot 6 speerpunten:

- Veerkrachtig voedsellandschap
- Gezonde inwoners en bewuste consument
- Vitale bedrijven
- Weerbare ketens
- Meer voedselzekerheid
- Vruchtbare samenwerking en werkbare randvoorwaarden

Speerpunt 1

Veerkrachtig voedsellandschap

We werken aan een mooi landschap dat tegen een stootje kan. De productie en consumptie van voedsel zijn in evenwicht met het ecosysteem. De voedselproductie levert een positieve bijdrage aan natuur en biodiversiteit, gezonde bodems, schoon water en lucht. In onze activiteiten versterken we de verbinding tussen voedsel en landschap, via bijvoorbeeld natuur inclusieve landbouw, agroforestry, CO2 vastlegging en klimaatbestendige teelten.

“Boeren zijn de producenten van voedsel, de hoeders van ons landschap.”

Speerpunt 2

Gezonde inwoners en bewuste consumenten

We stimuleren een gezonde leefstijl voor al onze inwoners. Dit betekent voldoende beweging en een gezond en evenwichtig consumptiepatroon. En voldoende bewustzijn en kennis over gezonde voeding. We streven naar voldoende aanbod van gezond en betaalbaar voedsel voor iedereen. We creëren een gezonde voedselomgeving in de publieke omgeving en stimuleren supermarkten en andere voedselaanbieders om het gezonde en duurzame assortiment voorrang te geven.

We streven ernaar dat het gezond voedsel ook voor minima beschikbaar komt, zowel vanuit gezondheid als welzijn en sociale verbinding.

Dat doen we door onder meer door voedsel educatie en programma's voor gezondheid en preventie.

Speerpunt 3

Vitale bedrijven

We streven naar economisch gezonde voedsel gerelateerde bedrijven. Dit vraagt om bedrijven die duurzaam en toekomstgericht bezig zijn.

We ondersteunen bedrijven bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijfsmodellen, bijvoorbeeld in de natuur inclusieve landbouw. Ook duurzaam toerisme levert veel meerwaarde in deze regio.

Speerpunt 4

Weerbare ketens

We streven naar sterke en transparante ketens tussen boeren, verwerkers, retailers, burgers en consumenten. Regionale ketens kunnen een oplossing zijn voor meerdere opgaven. De diversiteit en omvang van het huidige regionale aanbod is nog vrij beperkt en is onvoldoende aangesloten op de vraag. We zetten in op toerisme, inkoop door grote instellingen zoals ziekenhuizen en een grotere verkrijgbaarheid van regionale producten voor consumenten.

Speerpunt 5

Meer voedselzekerheid

Met regionale betrokkenen verkennen we onze visie op onze strategische voedselautonomie. Hoe worden we minder afhankelijk van de wereldmarkt en meer weerbaar voor de invloed van politieke onrust in de wereld en klimaatverandering? Onder andere door een breder voedselaanbod uit eigen regio, inspelen op klimaatverandering, verspilling verminderen en slimme samenwerking rondom distributie, opslag en verwerking.

Speerpunt 6

Vruchtbare samenwerking en werkbare randvoorwaarden

We verbinden overheden, ondernemers, kennisinstellingen en inwoners tot een brede coalitie. Zij denken samen over ondersteuning bij transitie, ruimte in beleid en passende wet- en regelgeving.

Bijdrage aan opgaven

Met de inzet op de genoemde speerpunten, willen initiatiefnemers aan de volgende opgaven bijdragen:

Vitaal en biodivers landschap

- Schoon water en lucht
- Gezonde bodem
- Natuur inclusieve voedselproductie

Gezond voedsel

- Aanbod voldoende en gezond
- Bewustere keuzes
- Grotere voedselvaardigheden
- Sociale verbinding
- Inclusief voor mensen met een laag inkomen

Economisch sterk

- Betaalbaar (duurzaam/regionaal) voedsel
- Gezonde verdienmodellen voor de boer, bedrijven economisch gezond

Rol van de agenda

Deze agenda is richtinggevend en bundelt krachten en middelen. De agenda functioneert als een leidraad voor het ontwikkelen van regionale projecten en samenwerkingen. En als leidraad voor gemeenten, met thema's en suggesties voor projecten voor de individuele gemeenten. Gemeenten kunnen deze koppelen met eigen beleid of voedselagenda.

6.0

Hoe pakken wij dat aan?

Het werken aan een gezond en duurzaam voedselsysteem dat goed is voor inwoner, ondernemer en planeet doen we samen: overheden samen met ondernemers, initiatiefnemers, burgers en onderwijs- en kennisinstellingen. Deze voedselagenda is een leidraad en vertrekpunt voor de ontwikkeling van regionale activiteiten.

Onze aanpak

Onze aanpak baseert zich op de volgende principes:

Kringloop en natuur inclusief

Onze visie op de herkomst van voedsel en grondstoffen is: zo ver als het moet, zo dichtbij als het kan. Natuur inclusieve productie en kringloop denken zijn voor ons de basis.

Integraal aanpakken

Voedsel raakt aan veel onderwerpen. We pakken het onderwerp voedsel integraal aan; meegekoppeld aan bestaande activiteiten en ingebed in ons beleid. Met onze inzet dienen we meervoudige doelen.

Bundelen en faciliteren

We faciliteren het netwerk van betrokken partijen. We bundelen krachten en middelen bij de ontwikkeling van activiteiten en projecten, zowel regionaal als binnen de gemeenten. We zien voor de overheden een sterkere faciliterende rol, waarbij we initiatiefnemers die aan onze doelen bijdragen op constructieve wijze verder helpen, passend binnen de randvoorwaarden van het gemeentelijke beleid.

Schakelen met regio's

We schakelen met de verschillende regio's en werken waar logisch samen aan voedsel, bijvoorbeeld met Achterhoek Food, Masterplan IJsselvallei en de Veluwe Alliantie.

Open houding

We hebben een open houding en staan open voor nieuwe initiatieven en ideeën van ondernemers, organisaties en andere initiatiefnemers. We bieden ondersteuning en geven advies waar mogelijk.

'Coalition of the willing'

De voedselagenda werkt op basis van vrijwilligheid. We werken met (coalities van) partijen die aan de slag willen.

Gefaseerde aanpak

Capaciteit en budget is bij gemeenten niet vanzelfsprekend. Voor deze agenda kiezen we daarom een gefaseerde aanpak. In de uitvoering zullen we allereerst aansluiten op plannen en activiteiten die al lopen en waar mogelijk gestaag uitbouwen.

Rol Regio Stedendriehoek

Wat is de rol van Regio Stedendriehoek?

- Coördinatie gemeente-overschrijdende samenwerking.
- Netwerk en kennisuitwisseling faciliteren, tussen gemeenten onderling en tussen beleid en praktijk.
- Initiëren en faciliteren van regionale activiteiten of projecten samen met stakeholders: verbinden van partijen, thema's en financiering.
- Agenderen en lobby naar provincie, Rijk of IPO.
- Communicatie gericht op overheden, ondernemers en op inwoners
- Borging lange termijn financiering
- Borging lange termijn afspraken

Rol gemeenten

De mogelijke rol van de gemeenten is afhankelijk van de beschikbare capaciteit.

Bijvoorbeeld:

- Lokale initiatieven ondersteunen / faciliteren
 1. Aanspreekpunt voor initiatiefnemers, verbinder intern-extern
 2. Randvoorwaarden organiseren, bijvoorbeeld financieel of vergunning
 3. Activeren en verbinden lokale producenten, voedselinitiatieven, afnemers, onderwijs/scholen, sportverenigingen
 4. Ondersteunen bij activiteiten
- Voedsel-gerelateerd beleid ontwikkelen:
 1. Ruimte bieden, voorwaarden scheppen, ontwikkelingsgerichte RO
 2. Regulering, bijv. voor voedselomgeving en teelten met hoge milieu-impact.
- Bewustwording intern: verbinding beleidsafdelingen.
- Lokaal netwerk mobiliseren en verbinden.
- Initiatief nemen: verkenningen, activiteiten
- Communicatie: informatie en bewustwording
- Voorbeeldfunctie, zoals bij eigen inkoop.
- Opleiden, zoals inzetten op voedsel educatie
- Participeren in de regionale samenwerking en activiteiten.

Rol ondernemers, burgers en onderwijs

Onze regio kent veel actieve spelers. De ondernemers werken op hun bedrijf en in ketens aan nieuwe verdienmodellen, aan nieuwe producten, aan kringlooplandbouw. Zij zijn de pioniers die we nodig hebben. Burgers, stichtingen en andere initiatieven werken actief aan ons landschap, voedselinitiatieven in de stad, aan de afzet van regionale producten en bewustwording. Onderwijs- en kennisinstellingen zorgen voor educatie van onze jeugd. Ook zorgen zij voor onderzoek en data die ons verder helpen. Zij zorgen in het opleidingsaanbod voor voldoende kennis en ervaring bij de ondernemers en beleidsmakers van de toekomst. In het kader van deze voedselagenda werken deze partijen samen, onderling en met de overheden, aan ideeën en initiatieven die onze gezamenlijke ambities realiseren.

Organisatie en monitoring

Coördinatie en programma-management

Dit ligt bij Regio Stedendriehoek en is onderdeel van het programma Vitaal Landelijk Gebied. De voortgang wordt besproken met de ambtelijke werkgroep Vitaal Landelijk Gebied en er is geregeld contact en afstemming met de accountmanagers landbouw.

Beleidscoördinatie door gemeenten

De gemeenten beleggen de regie:

- Iedere gemeente heeft of zorgt intern voor een coördinator en aanspreekpunt op het thema voedsel, o.a. voor interne bewustwording over het thema voedsel en de raakvlakken met diverse terreinen, verbinding tussen beleidsvelden en voor inbedding van voedsel in beleid.
- Daarnaast heeft of zorgt iedere gemeente voor een accountmanager landbouw en voedsel voor ondernemers en andere initiatiefnemers.

De inzet op voedsel zal verschillen per gemeente. De gemeenten maken in ieder geval jaarlijks 50 uur capaciteit beschikbaar.

Netwerk

We behouden en versterken het regionale netwerk bestaande uit ondernemers, initiatiefnemers, onderwijs- en kennisinstellingen. Onder meer door enkele jaarlijkse ontmoetingen. We faciliteren organisaties die hieraan bijdragen kunnen leveren.

Kennis en onderzoek (kennisinfrastructuur)

We concretiseren de genoemde speerpunten tot concrete activiteiten en bijbehorende kennisvragen. Deze pakken we op samen met onderwijs- en kennisinstellingen.

Ook zullen we gedurende de looptijd van de voedselagenda nieuwe kennisvragen blijven onderzoeken.

Communicatie

In samenwerking met de afdeling communicatie van de Regio maken we een communicatieplan gericht op zowel de interne bewustwording als de externe regionale bekendheid van de voedselagenda.

Monitoring en bijsturing

Jaarlijks monitoren we de voortgang en stellen we samen met stakeholders een jaaragenda op voor het volgende jaar.

Ook evalueren we jaarlijks de uitvoering en organisatie, zodat we ook hierop kunnen bijsturen.

Vorbereiden van de uitvoering

De Regio Stedendriehoek start in 2026 met het in gang zetten van de uitvoering, aanvragen van financiering en inrichten van een praktische organisatie en monitoring.

7.0

Prioriteiten 2026

Jaarlijks stelt de regio met input van gemeenten en regionale betrokkenen de prioriteiten vast en werken deze uit tot een concrete jaaragenda.

Hoofdstuk 8 en bijlage 1 geven een overzicht van lopende en mogelijke activiteiten per speerpunt. De Regio en gemeenten zetten hun bestaande activiteiten voort, zoals de campagnes JOGG, GALA en Gezonde School voor gezondheid van jongeren en voedseducatie. Daarnaast zijn de prioriteiten voor 2026:

Speerpunt gezonde inwoners

1) Lokale voedselinitiatieven faciliteren

Gemeenten verbinden lokale initiatiefnemers en faciliteren kennisuitwisseling en onderlinge samenwerking.

Daarnaast ondersteunen gemeenten concrete voedselverbindingsplekken zoals buurtcentra, moestuinen, sociale oogsttuinen en volkscantines, ter bevordering van sociale cohesie, tegengaan van eenzaamheid, verbinding tussen bevolkingsgroepen en welzijn in het algemeen.

Speerpunt Vitale Bedrijven

2) Kennis verbinden met het erf

Met onderwijs en onderzoek brengen we kennis in kaart en koppelen dit actief aan agrarisch ondernemers.

We verbinden ondernemers met onderwijs en onderzoek in de regio en organiseren workshops en – als budgetten het toelaten – studiegroepen met agrofood ondernemers.

3) Ondersteunen van boeren bij aanpassing naar nieuwe multifunctionele verdienmodellen

We leggen regionale verbindingen en trekken samen op met LTO-Noord, De Innovatie Coöperatie en andere organisaties die kennis en ondersteuning bieden, bijvoorbeeld op het gebied van recreatie en toerisme of lokale verkooppunten.

Speerpunt Veerkrachtig Voedsellandschap:

4) Versterken link tussen voedsel en landschap in regionale programma's

We integreren het thema duurzaam en gezond voedsel in lopende programma's zoals Masterplan IJsselvallei en Ontwikkelperspectief.

5) Voorbereiden op het voedsellandschap van de toekomst.

Hoe ziet onze regio er in de toekomst uit, o.a. qua klimaat en de ruimtelijke ontwikkelingen? Wat betekent dit voor landbouw en voedsel? We verkennen toekomstscenario's in samenwerking met studenten.

Speerpunt weerbare ketens en voedselnetwerken

6) Mobiliseren van vraag naar gezond en duurzaam voedsel uit de regio.

Boeren hebben afzet en leveringszekerheid nodig. Daarom organiseren we vormen van matchmaking met mogelijk afnemers en nemen we initiatief voor een regionaal convenant waarin grote inkopende organisaties intenties voor inkoop op vastleggen. Hiervoor zoeken we aanvullende projectfinanciering, bijvoorbeeld via EIP Samenwerking voor Innovatie.

7) Bundelen en vergroten van regionaal aanbod

Samen met ondernemers maken we het aanbod logischer, breder en slimmer vindbaar. Dit doen we in verbinding met de groeiende vraag (punt 6). Vraag en aanbod groeien met elkaar op, betrokkenen zijn in gesprek en vinden samen oplossingen voor de logistiek.

Hiervoor zoeken we aanvullende projectfinanciering, bijvoorbeeld via EIP Samenwerking voor Innovatie.

8) Verbinden agrarische ondernemers en voedselmakers met het MKB en andere organisaties

Samen werken we aan concrete arrangementen en langdurige samenwerkingen rondom lokaal voedsel en landschap, bijvoorbeeld in de vorm van workshops en Trainingen op agrarische bedrijven. Er loopt een vervolgsubsidieaanvraag in het kader van het Masterplan IJsselvallei.

Speerpunt Voedselzekerheid

9) Strategische voedselautonomie vergroten.

We brengen de data over regionale productie en consumptie op orde en starten onderzoeksprojecten en actieve uitwisselingsessies, zoals een hackaton of challenges, over de vraag hoe we de strategische voedselautonomie kunnen vergroten en regionale vraag en aanbod beter op elkaar af kunnen stemmen.

Speerpunt Vruchtbare samenwerking en Randvoorwaarden

10) Gemeenten brengen intern de verschillende beleidsterreinen bij elkaar in een coördinerend voedseloverleg en verankeren voedsel in beleid en uitvoering.

Met betrokkenen van diverse beleidsterreinen werken we uit hoe we duurzaam en gezond voedsel integraal kunnen verankeren in ons beleid. Samen onderzoeken we de mogelijkheden om duurzaam en gezond voedsel te verankeren in beleid en uitvoering (RO, gezondheid en sociaal domein, voedselomgeving, landbouw, pachtcontracten, inkoop en aanbesteding). We wisselen kennis, praktijkervaring en voorbeelden uit andere gemeenten uit. De Regio Stedendriehoek faciliteert deze uitwisseling.

8.0

Activiteiten 2026 – 2030

Onderstaande tabel geeft een overzicht van lopende en mogelijke activiteiten op het niveau van de regio en op het niveau van de gemeenten. Jaarlijks wordt dit samen met gemeenten en initiatiefnemers uit onze regio geprioriteerd en uitgewerkt tot een concrete jaaragenda.

Legenda

- Doen we al/ in voorbereiding - Financiering rond
- Gaan we doen/zicht op uitvoering - Financiering kansrijk/mogelijk
- Zouden we willen doen - (randvoorwaarden nog niet vervuld / kennis en/of financiering ontbreekt)

	Activiteiten op niveau van de regio	Activiteiten op gemeentelijk niveau
<p>1. Veerkrachtig voedsellandschap</p> <p>We werken aan een mooi landschap dat tegen een stootje kan. De productie en consumptie van voedsel zijn in evenwicht met het ecosysteem. De voedselproductie levert een positieve bijdrage aan natuur en biodiversiteit, gezonde bodems, schoon water en lucht. In onze activiteiten versterken we de verbinding tussen voedsel en landschap, via bijvoorbeeld natuurinclusieve landbouw, agroforestry, CO₂ vastlegging en klimaatbestendige teelten.</p>	<p>In het regionale Programma Vitaal Landelijk Gebied werken we aan de programmalijnen 'Water en bodem sturend' en 'Hoge Landschappelijke Kwaliteit'.</p> <ul style="list-style-type: none"> • We stimuleren de ontwikkeling van nieuwe LEADER-projecten over landschap & voedsel. • We stimuleren (vormen van) natuurinclusieve landbouw en kringlooplandbouw, zoals agroforestry, groenblauwe dooradering met heggen en hagen en productie van biobased grondstoffen. Dat doen we samen met <ol style="list-style-type: none"> 1. Platform Natuurinclusieve Landbouw Gelderland (Platform NIL) 2. Gebiedscoöperatie Zuidelijke IJsselvallei 3. Agroforestry Netwerken Gelderland en Overijssel • Link met voedsel & landschap versterken in bestaande regionale programma's, zoals Masterplan IJsselvallei • Diversifiëring van het regionale aanbod, i.s.m. De Innovatie Coöperatie • Met ondernemers nieuwe teelten en aanbod ontwikkelen: klimaatbestendig en biodivers • Verbinding voedsel en landschap versterken: proposities voor nieuwe cultuurlandschappen + variatie en diversiteit stimuleren • CO₂ vastleggen en reduceren • Meer aandacht voor herkomst en duurzame productie van voedsel in opleidingen / curricula, samen met Jong Leren Eten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Leidraad voor gemeenten: mogelijke randvoorwaarden ter voorkoming negatieve gevolgen voedselproductie voor bodem- en waterkwaliteit • Leidraad voor gemeenten: mogelijk beleid voedselbossen • Voedseleducatie (samen met Jong Leren Eten) gericht op herkomst en productie van voedsel, zoals schooltuinieren, boerderijschool. • Voedselverspilling tegengaan • Verbinding voedsel en landschap: Burgerinitiatieven stimuleren, zoals stadstuinen (sociaal domein, gezonde wijken)

2. Gezonde inwoners en bewuste consumenten

We stimuleren een gezonde leefstijl voor al onze inwoners. Dit betekent voldoende beweging en een gezond en evenwichtig consumptiepatroon. En voldoende bewustzijn en kennis over gezonde voeding.

We streven naar voldoende aanbod van gezond en betaalbaar voedsel voor iedereen. We creëren een gezonde voedselomgeving in de publieke omgeving en stimuleren supermarkten en andere voedselaanbieders om het gezonde en duurzame assortiment voorrang te geven.

We streven ernaar dat het gezond voedsel ook voor minima beschikbaar komt, zowel vanuit gezondheid als welzijn en sociale verbinding.

Dat doen we door onder meer door voedsel educatie en programma's voor gezondheid en preventie.

- We benutten landelijke campagnes, zoals de Week van ons Eten, voor het vergroten van bewustwording.
- Lokale producten uit niche halen, door:
 1. Apart plaatsen en zichtbaar maken in winkels
 2. Benutten van slimme marketing en laden van de meerwaarde (lekkerder, link met landschap, hele systeem).
 3. Breder assortiment in supermarkten
 4. Verkennen: Wat kunnen we doen aan thema betaalbaarheid?
 5. Verkennen: Verbinding met Voedselbank

- JOGG en GALA voortzetten
- Gezonde School via GGD voortzetten
- Gezonde kantine bij gemeenten
- Lokale burgerinitiatieven en netwerken faciliteren (bijvoorbeeld in Apeldoorn, Deventer, Zutphen)
- Voedsel educatie
- Voedselverbindingssplekken faciliteren (volkskantines, buurtcentra, moestuinen)
- Gemeenschapsinitiatieven ondersteunen
- Gezonde voedselomgeving versterken
- Voedselraden faciliteren, burgerparticipatie versterken
- Bewustwording ambtenaren sociaal domein en natuur/milieu, bijv. met gesprekstafels. Evt. samen met Jong Leren Eten
- Voedsel educatie gericht op voedselvaardigheid
- Burgerinitiatieven zoals stadstuinen stimuleren ikv armoede en betaalbaarheid gezond voedsel (link naar sociaal domein, wijken)
- Concepten voor aanschuiptafels ontwikkelen: voor kwetsbaren die zelf niet kunnen koken. Ikv eenzaamheid, welzijn, armoede.
- Ondersteunen (meer en structureel) buurthuizen
- Inzet van dorpscontactpersonen
- Actief stimuleren initiatieven van buurtverenigingen / buurthuizen / sportverenigingen / zorgcentra. Voorbeeld: Pantry + dorps huis Twello organiseren diner, sponsoring door leveranciers

<p style="text-align: center;">3. Vitale bedrijven</p> <p>We streven naar economisch gezonde voedsel gerelateerde bedrijven. Dit vraagt om bedrijven die duurzaam en toekomstgericht bezig zijn. We ondersteunen bedrijven bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijfsmodellen, bijvoorbeeld in de natuurinclusieve landbouw. Ook duurzaam toerisme levert veel meerwaarde in deze regio</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Verkennen verdienmodellen voor natuurinclusieve (extensieve) landbouw • Samenwerking met De Innovatie Coöperatie – versterking kennisinfrastructuur agrifood in de regio • Verbinden duurzaam voedsel en Multifunctionele Landbouw, verkennen samenwerking LTO – Multifunctionele Landbouw • Workshops MultiFunctionele Landbouw i.s.m. LTO • Cursussen, studiegroepen (zoals VK-Oost) • Nieuwe verdienmodellen operationaliseren • Educatie / opleiding <ol style="list-style-type: none"> 1. vakmanschap en ambacht voor ondernemers van de toekomst 2. leren over omgeving, duurzaamheid, voedsellandschap 3. aantrekkelijk maken voedselopleidingen door combinatie ambacht & nieuwe technieken 4. omscholing naar duurzaam verdienmodel • True pricing agenderen • Verkrijgbaarheid en toegankelijkheid vergroten • Lessen en goede voorbeelden delen. Vb: Netwerk 10 boerderijwinkels Ijsselvallei, samenwerking qua assortiment via Pantry: webshop en winkels. Omzet winkels sterk omhoog. O.a. door openingstijden en assortiment. • Samenwerking ondernemers voor kennis, netwerk en verkoop 	<p>Uitvoering geven aan actieprogramma's landbouw</p>
---	---	---

4. Weerbare ketens / voedselnetwerken

We streven naar sterke en transparante ketens tussen boeren, verwerkers, retailers, burgers en consumenten. Regionale ketens kunnen een oplossing zijn voor meerdere opgaven. De diversiteit en omvang van het huidige regionale aanbod is nog vrij beperkt en is onvoldoende aangesloten op de vraag. We zetten in op toerisme, inkoop door grote instellingen zoals ziekenhuizen en een grotere verkrijgbaarheid van regionale producten voor consumenten.

- Verkennen kansen regionale verwerking (ism De Innovatie Coöperatie)
- Plan voor Toerisme ism Masterplan IJsselvallei, Visit Veluwe en Achterhoek Toerisme
- Oplossingen voor fijnmazige logistiek verkennen
- Koppelen kwartiermakers / ketenmakelaars (Gelderland/ Overijssel)
- Verbinden MKB+ bedrijven met lokale voedselproducenten.
- Meedoen aan initiatief voor 25 bedrijfskantines i.s.m. Achterhoek Food
- Broodje Stedendriehoek
- Ontwikkeling divers aanbod (volumes, diversiteit, omschakelen, verwerking) in samenwerking met o.a. De Innovatie Coöperatie
- Volumes omhoog
- Regionaal op grote schaal (Instituties / grote afzetkanalen zoals ziekenhuis en Omnisport (bijvoorbeeld afsluiten convenant)
- Bekendheid en zichtbaarheid van regionaal voedsel vergroten (regionale verkooppunteninitiatieven consumenten en boeren)
- Verdere ondersteuning keten-initiatieven op - basis van behoeften inventarisaties
- Voedselcoöperaties ondersteunen
- Stimuleren samenwerkingen tbv doorontwikkeling naar nieuwe schaalniveaus
- Thema-avonden
- Vraagbaak i.s.m. o.a. De Innovatie Coöperatie, LTO.
- Ketenregisseur / makelaar (bijv. alle grote afnemers langs)
-

- Korte keten deal gemeenten uitvoering geven
- lokaal en duurzaam voedsel in de kantines
- kerstpakketten
- vergaderen bij lokale producenten
- Verkennen afzetmogelijkheden gezond en lokaal voedsel in de horeca (Apeldoorn)
- Verder ontwikkelen en opzetten Voedselcoöperaties (burgerinitiatieven)

<p>5. Meer voedselzekerheid</p> <p>Met regionale betrokkenen verkennen we onze visie op onze strategische voedselautonomie. Hoe worden we minder afhankelijk van de wereldmarkt en meer weerbaar voor de invloed van politieke onrust in de wereld en klimaatverandering? Onder andere door een breder voedselaanbod uit eigen regio, inspelen op klimaatverandering, verspilling verminderen en slimme samenwerking rondom distributie, opslag en verwerking.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoeken / verkenningen regionale voedselzekerheid • Data over productie en consumptie op orde • Visie op aanpak waar welke landbouw/teelt meest geschikt • Faciliteren transitie naar breder aanbod • Visie strategische voedselautonomie / voedselzekerheid • Ontwikkelen duurzaam menu voor de regio (ref. EAT-Lancet Planetary Health Diet) 	
<p>6. Vruchtbare samenwerking en werkbare randvoorwaarden</p> <p>We verbinden overheden, ondernemers, kennisinstellingen en inwoners tot een brede coalitie. Zij denken samen over ondersteuning bij transitie, ruimte in beleid en passende wet- en regelgeving.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We gaan als gemeenten samen verkennen en uitwerken of en hoe we voedsel integraal kunnen meenemen in ons RO-beleid (omgevingsvisie, bestemmingsplannen) • Onderzoeken of meerwaarde heeft als accounthouders meer gaan samenwerken • Als gemeenten verkennen hoe RO-beleid onderling meer kan worden gestroomlijnd, zodat het voor ondernemers meer gelijk speelveld wordt. Bijvoorbeeld over bestemming en vergunningen bij bedrijfsbeëindiging • Ontwikkelen leidraad voor wettelijk kader voor gezonde voedselomgeving • Bureaucratische drempels weghalen: verkennen welke + advies naar gemeenten. • Uitwisseling met andere regio's • Verkenning grondzaken: pachtcontracten met voorrang voor duurzame landbouw (Bio/NIL) op gemeentegrond 	<ul style="list-style-type: none"> • Een voedsel & landbouw accounthouder bij iedere gemeente • Mogelijk maken burger initiatieven • Coördinatie beleidsdomeinen ambtelijk + bestuurlijk, opzetten coördinerend voedseloverleg binnen gemeenten • Pachtcontracten met voorrang voor duurzame landbouw • Eisen stellen aan aandeel lokaal en duurzaam voedsel bij aanbestedingen • Financieren kwartiermakers en ketenmakelaars • Bureaucratische drempels actief gaan weghalen: faciliteren • Operationaliseren gezonde voedselomgeving • Voedsel waar mogelijk meenemen in regelingen en projecten.

Bijlage 1

Wat gebeurt er al?

Regionale schaal

Een (niet volledig) overzicht van initiatieven / projecten in de regio Stedendriehoek op regionale schaal.

Samenwerkingsverband

- IJsselvallei Boer en Eet Bewust ijsselvalleiboerteneetbewust.nl
- IJsselmarke S3H (Koploperproject)

Lokaal voedselnetwerk in zuidelijke IJsselvallei. IJsselmarke streeft naar uitbreiding netwerk en grotere gebiedsdekking. Doel is groei van aantal en diversiteit natuur inclusieve producenten, samenwerking verbeteren en continuïteit netwerk waarborgen.

Overheidsprogramma's, deals en agenda's

- JOGG – Jongeren op Gezond gewicht
- Deelname door groot deel van de gemeenten Regio Stedendriehoek.
- GALA - Gezond leven akkoord
- Deelname door alle gemeenten Regio Stedendriehoek.
- Jong Leren Eten – gehele regio
- Gezonde School – gehele regio
- Korte Keten deal (2022)
- Gemeenten geven het goede voorbeeld middels regionale inkoop in bedrijfsrestaurant en bij relatiegeschenken en kerstpakketten.

- Masterplan IJsselvallei

Het Masterplan IJsselvallei (MY) vormt een visie met het overkoepelend doel voor een 'Vitaal, weerbaar en veelkleurig landschap' in de IJsselvallei met een tijdshorizon tot 2050. Er volgt een samenwerking aan project: Verdere ontwikkeling korte ketens.

- Regio Arrangement

Gezamenlijk ruimtelijk perspectief van provincie, rijk en regio voor opgaven voor de komende 20-30 jaar voor Regio Stedendriehoek. Bevat het bestaand beleid tot 2030 en geeft inzicht in de agenderende opgaven tot 2050. O.a. natuur inclusieve landbouwsystemen, duurzaam voedselsysteem, stimuleren neventakken zoals biobased materialen, eiwittransitie, zorg en toerisme.

Vanuit Programma Vitaal Landelijk Gebied Regio Stedendriehoek

- Ondersteuning van natuurinclusieve landbouw en agroforestry.
- Netwerkvorming rondom regionale verwerking i.s.m. de InnovatieCoöperatie
- Verkennen mogelijkheden verbinding MVO beleid grote ondernemingen
- Ontwikkelen regionale voedselagenda (lopend)
- Programmaliijn Water en bodem sturend
- Communicatie-ondersteuning

- Onderzoek
- Kennis ontwikkeling i.s.m. WUR, Saxion en AERES
- Inventarisatie gegevens regionale voedsel productie en consumptie

Regiobrede (subsidie)projecten

- POP3 Super die Boer | Krachten bundelen in de korte keten (2023-2024) diverse activiteiten gericht op de versterking van de korte voedselketen en de verduurzaming van het voedselsysteem. Onder meer: netwerk opgebouwd en onderzoekers en studenten van WUR en AERES ingezet voor kennisvragen. Project is afgerond.

Praktijkinitiatieven

- Diverse initiatieven van onderop (Burgerboerderijen, Herenboeren, Lenteland, Van Onze Grond, de Pantry, Local Farmers, Loka055, IJsselmarke, lesselcider, Bosnodig, etc.)
- Boerenwijs: brengt kinderen en boerenleven bij elkaar. Individuele bedrijven
- Groot aantal koploper bedrijven en groot aantal producenten voor de lokale keten.

Subsidieregeling

- LEADER: in onze regio zijn 3 Leader programma's operationeel (Achterhoek, IJsselvallei en Salland). Dit biedt financieringsmogelijkheden voor projecten en initiatieven 'van onderop', onder andere voor korte ketens, boer-burger verbindingen en agro-toerisme.

Gemeentelijk niveau

Apeldoorn

- Project gericht op regioproducten in de horeca
- Programma Veluwe > Actieplan Landbouw
- Toekomstbestendige landbouw (faciliteren, meedenken)
- Korte ketens: zowel aan productie als consumentenkant (nog uitwerken)
- Goede voorbeeld (uitvoering Korte Keten deal): bedrijfsrestaurant, relatie-geschenken, catering, kerstpakketten.
- Voedseleducatie via kinderboerderijen. Aandacht voor moestuinieren / groente.
- Thema Duurzaam voedsel van dichtbij als thema bij gebiedsontwikkelingen (i.o.)
- Positie landbouw in gebiedsprocessen verder vorm geven (zoekende)
- Boerderijeducatie (m.b.t. gezonde leefstijl). Educatie over eiwittransitie.
- Actieplan Gezondheid en Preventie
 1. Kind naar Gezonder Gewicht
 2. Gezonde voedselomgeving
 3. JOGG gemeente

- Gezonde School, samen met GGD
- Extra voedseleducatie m.b.t. bewegen
- Project Gezonde buurten voor gezondere maaltijden
- Gemeentelijke regeling vergroenen schoolpleinen / aanleggen schooltuin.
- Reguleren verkoop tabak en fastfood
- Stimuleren gezonde voeding via o.a. zorgorganisaties en horeca
- Voedselverspilling tegengaan
- Lokaal netwerk in beeld en bijeen brengen

Brummen

- IJssel Marke
- Voedselbossen Eerbeek en Brummen
- Visit Brummen (communicatie)
- Masterplan IJsselvallei
- Gezonde School, samen met GGD

Deventer

Doet niet mee aan dit project

Epe

- IJsselvallei boer en eet bewust
- Omgevingsvisie: perspectief agrarische sector, transitie naar natuurinclusieve landbouw
- Beleidsplan Samen voor elkaar: stimuleren gezonde leefstijl en gezonde voeding
- Cofinanciering Innovatie Coöperatie
- Gezond en Actief leven akkoord (GALA)
- JOGG gemeente
- Gezonde School, samen met GGD
- Masterplan IJsselvallei

Heerde

- Omarmen lokale en eerlijke producten:
- Città Slow gemeente (lokaal)
- Fairtrade gemeente (eerlijk)
- Omgevingsvisie (recent vastgesteld):
 1. Duurzaam landbouw en voedsel-systeem
 2. Een weerbaar en breder verdienmodel
 3. Verkorten van de boerenketens
- Gezonde School, samen met GGD

Lochem

- Samenwerking Platform Achterhoek Food: Lochem is initiële partner
- Deelname LEADER: thema 1 van 4 is gezond voedsel uit eigen grond
- Brede Achterhoekse samenwerking met Achterhoek Toerisme: voedselbeleving (smaakmakers) als onderdeel van promotionele activiteiten
- Kadernota 2025 thema gezond en vitaal leven: aandacht voor lokaal en gezond
- Beleidskader voedselbossen
- Integraal Zorgakkoord (IZA)
- Omgevingsvisie 2025: perspectief agrarische sector, ruimte voor ondernemen in buitengebied
- Gezond en Actief leven akkoord (GALA)
- JOGG regisseur
- Gezonde School, samen met GGD
- Bedrijfsrestaurant gemeentehuis met een lokaal gezond en duurzaam aanbod (1/1/2025). Uitvoering Korte Keten deal.

- Diverse lokale voedselinitiatieven en Boerderijwinkels met lokaal aanbod
- Cofinanciering Innovatie Coöperatie
- Site SmakelijkAchterhoek gevuld met lokaal aanbod (Slowfood Achterhoek)

Voorst

- Gezonde school, samen met GGD
- JOGG, vooral gericht op sportverenigingen
- Meerdere initiatieven voor voedselbossen
- IJsselvallei boert en eet bewust: gemeente ondersteunt
- Uitvoering Korte Keten deal: Bedrijfsrestaurant en relatiegeschenkjes zoveel mogelijk met lokale producten.
- Loka Groot Voorst, rechtstreeks bij lokale boer bestellen.

Zutphen

- Stichting Stadsvoedsel Zutphen
- Voedseleducatie Zutphense Jeugd
- Kookcursussen
- Eetbare stad: individuele initiatieven, project klimaattuin, buurtinitiatieven, aanleg voedselbossen
- Ondersteuning initiatieven
- JOGG 'gezonde jeugd gezonde toekomst' om fysieke en sociale leefomgeving gezond(er) te maken.
- Gezonde School, samen met GGD
- Stadsboomgaard Zutphen langs de Berkel
- Kaardebol, Natuureducatiecentrum (stopt)
- Deelname regionale korte keten projecten

- Korte ketens Zutphen, Lochem en Bronckhorst (19-21)
- Achterhoekse productbeleving (21-23)
- Biologische streekmarkt
- Streekproducten in winkels
- Biostad Zutphen: enthousiasmeren inwoners om meer gezond (en biologisch) te eten.

Colofon

Uitgave van de Regio Stedendriehoek, februari 2026

Redactie: Suzan Klein Gebbink, René de Bruin

Fotografie: Rob Voss, Hanneke Stegeman, Martijn Horst

Vormgeving: Melissa Kaymaz

